

KAPITEL 3

Spåra en bild på internet

Statens medieråd

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

Foto: Shutterstock

Text: Elin Jönsson, Elisabet Jonsved
(film- och medialärare),
Miriam von-Schantz, (*Fil.dr. medie-
och kommunikationsvetenskap*)
och Statens medieråd
Form: Springtime-Intellecta
Omslagsfoto: Shutterstock
Statens medieråd 2019

KAPITEL 3

Fotografiets status som bevis

Lärarmanus till övningen – Spåra en bild på internet

Praktisk uppgift

Syfte

Genom att fördjupa sina kunskaper i att söka bilder på internet blir eleverna mer källkritiska och får större kunnskap och färdighet i hur det går att spåra digitala bilder och läsa ut dess data för att kunna granska bilder mer kritiskt.

I Statens medieråds rapport *Nyhetens behag – svenska barns och ungdomars nyhetsanvändning* (2019) så framkommer det att det kritiska förhållningssättet (hos barn och unga) förekommer även när vi pratar om bilder och bilders betydelse i nyhetssammanhang. Samtidigt finns något av en paradox i de ungas syn på bilder i dessa sammanhang. Å ena sidan är de mycket medvetna om att bilder kan manipuleras, flyttas mellan olika sammanhang och användas på mer eller mindre bedrägliga sätt. Å andra sidan betraktas bilder som nästintill outhärliga för att väcka intresse och engagemang samt bidra till kunskap och förståelse.¹

Vad?

Eleverna får prova omvänd bildsökning på internet, för att kolla om bilden är tagen vid det tillfälle som påstås eller om den ändrats på något sätt. Via exempelvis olika bildsökningstjänster kan de få fram mer information om en bilds ursprung, om vem som publicerat och distribuerat bilden på internet och om den eventuellt blivit manipulerad.²

Hur?

Eleverna arbetar två och två eller i smågrupper om tre till fyra personer. Varje par/grupp kommer att behöva en dator. Låt paren/grupperna välja ut en nyhetsbild från internet att arbeta med. Ge instruktionerna till eleverna. Med hjälp av punkterna i den praktiska övningen kan eleverna börja sitt arbete.

Redovisning

Låt varje par/grupp redovisa sitt resultat tillsammans med två andra par/

¹ <https://www.statensmedierad.se/publikationer/rapport/nyhetensbehag.3219.html> s.164

² <https://bibblanbildar.se/resurs/avsloja-falska-bilder/steg-for-steg>

smågrupper om tre till fyra personer. Låt dem diskutera sitt resultat utifrån frågorna nedan. Avsluta gärna med att lyfta några av gruppdiskussionerna i helklass.

1. I vilket sammanhang publicerades den äldsta bilden?
2. I vilket sammanhang publicerades den nyaste bilden?
3. Hur stor var skillnaden i bildstorlek mellan den äldsta och den nyaste (senast publicerade) bilden?
4. Hittade ni någon bild som visuellt skilde sig från bilden ni använde för att söka? Till exempel genom att bilden var beskuren eller omarbetad på något sätt? Vad drar ni för slutsatser av resultatet?
5. Hittade ni någon bild som publicerats i ett oväntat eller annorlunda sammanhang, jämfört med var ni hittade er bild? Vilket sammanhang var det?
6. Försök summera era resultat – har bilden vandrat en ganska rak väg eller har den hoppat runt i många olika sammanhang? Vilka sammanhang då?

Praktisk övning

– Spåra en bild på internet

Till eleven

Ni ska nu bli internetdetektiver och prova på omvänd bildsökning via en valfri *bildsökningstjänst*. Ladda upp en bild i tjänsten för att få fram mer information om bildens ursprung, hur bilden har vandrat på internet och om den eventuellt blivit manipulerad. Har bilden kanske förändrats visuellt genom till exempel beskärning? Eller har bilden bytt sammanhang och publicerats tillsammans med en text som berättar något annat än det ursprungliga sammanhanget? Genom att använda en bildsökningstjänst med dess olika funktioner lär ni er att vara källkritiska till bilder på nätet.

Ni ska försöka hitta svar på följande frågor:

- I vilket sammanhang publicerades den äldsta bilden?
- I vilket sammanhang publicerades den nyaste bilden?
- Hur stor var skillnaden i bildstorlek mellan den äldsta och den senast publicerade bilden?
- Hittade ni någon bild som visuellt skilde sig från bilden ni använde för att söka? Till exempel genom att bilden var beskuren eller omarbetad på något sätt? Vad drar ni för slutsatser av resultatet?
- Hittade ni någon bild som publicerats i ett oväntat eller annorlunda sammanhang, jämfört med var ni hittade er bild? Vilket sammanhang var det?
- Försök summera era resultat – har bilden publicerats och distribuerats av ganska få personer och därmed rört sig på ett relativt rakt vis eller är det många olika personer som plockat upp den i många olika sammanhang? Vilka sammanhang då?

Gör så här:

1. Välj ut en nyhetsbild som du vill bilsöka på. Förslagsvis kan du använda någon bild från de exempel ni tittat på i bildpresentationen.
2. Välj en söktjänst för att göra en sökning på din bild. Du kan göra din bildsökning på tre sätt:
 - a. Ladda upp en bild som är sparad från datorn.
 - b. Klistra in bildens URL (internetadress för bilden i fråga).
 - c. Dra en bild från en webbsida och släppa den i en bildsökningstjänsts sökfält.
3. Analysera resultatet av din bildsökning med hjälp av informationen nedan. Svara sedan på frågorna som presenterats ovan.

Ditt sökresultat:

I första sökomgången visas alla träffar på visuellt liknande bilder. Klickar du på en av bilderna i sökresultatet dyker jämförbara bilder upp. Där kan du närstudera den visuella skillnaden mellan den bild du använde för sökningen och den valda bilden som bildsökningstjänsten letat upp. Har bilden blivit beskuren? Hur mycket? Så mycket att bildbudskapet förändrats? Är det förändringar i ljusstyrka? Förändringar i färger? Finns det nya bildelement i bilden? Har något tagits bort?

Under varje bild i sökresultatet står bildens storlek i relation till pixel-dimensionerna och hur tung filen är. Du får även information och länk till hemsidan där bilden återfinns samt vilket datum bilden är publicerad.

När sökresultatet dykt upp kan du även sortera din sökning. Du kan välja att sortera bilderna i följande kategorier: *mest förändrade bild*, *största bild*, *äldsta bild* och *nyaste bild*.

- **Störst bild:** En indikation att en bild återanvänts (förändrats och omformats) är om den har låg upplösning. En bild med låg upplösning har förändrats fler gånger och befinner sig förmodligen långt från ursprungsbilden. På samma sätt visar en bild med hög upplösning att bilden är närmare ursprungsbilden. Låga siffror är till exempel 120 x 150ppi. Höga siffror är till exempel 3 201 x 2 634ppi
- **Mest förändrade bild:** Sorteringen visar de visuellt liknande bilder som manipulerats mest, det vill säga där en avsändare gjort stora förändringar av bilden i jämförelse med den bild du använde för att söka.
- **Äldsta bild:** Sorteringen visar med hjälp av datum när en visuellt liknande bild publicerades för första gången. (Observera att en bildsökningstjänst kan visa när deras tjänst först såg bilden, inte första gången den publicerades på internet så resultatet är endast en fingervisning.)
- **Nyaste bild:** Sorteringen visar med hjälp av datum när en visuellt liknande bild publicerades senast.

Bildtext:

En bild på en blåslagen äldre kvinna spreds på sociala medier med texten "Stina 85 år blev misshandlad och rånad av tre asylinvandrare i Jordbro utanför Stockholm." I själva verket föreställer bilden en kvinna som ramlade flera gånger på sitt vård- och omsorgsboende i Söderhamn 2014.